

מי שנפרקה ידו ורגלו [שיצאה העצם מפרק חיבורה] לא יטרפם [ישפשפם] בצונן במקום הפריקה.

וכל אלה אסורים משום דהוו מילי דרפואה. ואסרו חכמים על רפואה בשבת, משום גזירת שחיקת סממנין.

אבל אם נפרקה ידו ורגלו רוחץ הוא אותם כדרכן. ואם נתרפא בכך, נתרפא. ואינו חושש לאיסור רפואה בשבת, משום דלא מיחזי כעושה לרפואה.

גמרא:

שנינו במתניתין: הרוחץ במי מערה ובמי טבריא וכו'.

ודייקנין: קתני "מי מערה" דומיא ד"מי טבריא". מזה מי טבריא הם חמין, אף "מי מערה" איירי בחמין. ומדקתני "הרוחץ" ולא קתני "רוחץ", משמע, דייעבד אין. שאם רחץ בדיעבד, לא יביא אלונטיות לביתו. אבל לכתחלה לא ירחץ כלל בחמין. שגזרו בשבת על רחיצה בחמין. ואפילו כשהוחמו מערב שבת⁽⁶⁾.

ותו דייקנין: מכלל, דדוקא רחיצה אסורה קמז-ב לכתחלה. אבל להשתטף כל גופו בחמין על ידי ששופכן עליו, אפילו לכתחלה שפיר דמי, ומותר. ואף דאשכחן בהא פלוגתא, מתניתין מני רבי שמעון היא דמתיר.

דתניא: לא ישתטף אדם כל גופו בין בחמין ובין בצונן. דברי רבי מאיר.

ורבי שמעון מתיר, בין בחמין ובין בצונן.

רבי יהודה אומר: להשתטף בחמין אסור. אבל בצונן מותר.

שנינו במתניתין: ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות, לא יביאם בידו. אבל עשרה בני אדם מסתפגין אפילו באלונטיות אחת ומביאין אותן בידן.

ומפרשינן: רישא רבותא קא משמע לן, וסיפא רבותא קא משמע לן.

רישא רבותא קא משמע לן, דאפילו הני עשר אלונטיות שנסתפג בהם אדם אחד בלבד, דלא נפישו בהו מיא — כיון דחד גברא הוא ואין מי שיזכירו מאיסור סחיטה, גזרו ביה משום דאתי לידי איסור סחיטה.

הבלה, ואתי לידי זיעה. וכן מבואר בתוספות, לעיל קט א.

אלא דתמהו הראשונים על דבריו. דהא כל גזירת זיעה היא משום לתא דרחיצה. ואם רחיצה מותרת, למה תיאסר זיעה.

עוד מבואר בתוספות שם, דדוקא מי טבריה הותרו, משום דלא דמו למרחץ. אבל מי מערה שהם בגומה, דמו למרחץ. והוו בכלל גזירת מרחץ.

6. דדוקא מי מערה אסורים ברחיצה לכתחלה. אבל במי טבריה לא גזרו, כיון דלאו חמי האור נינהו. וכדאיתא לעיל [מ א] "הניחו להם חמי טבריה". תוספות.

ומכאן תמה הרא"ש על דברי הרי"ף שפירש ד"מי מערה" היינו נמי שהוחמו מחמת המערה, ולא על ידי האור. שהרי ככהאי גוונא אין לאסור כלל, דומיא דחמי טבריה.

אכן מבואר בטעמיה דהרי"ף, דמשום גזירת זיעה נגעו בה. דכיון דהמערה מטללא, נפיש

מחזירין אותה לביתם. אלמא, אית ליה לרבי דמותר להביאה בידו.

[ומוכח נמי דאף באדם אחד מותר. משום דמסתמא היה רבי שמעון הולך למרחץ עם תלמיד אחד בלבד. שהרי שנינו, "לא ירחץ תלמיד עם רבו. ואם היה רבו צריך לו "מותר". ומסתמא לא היה צריך ליותר מאחד. וכשהיו שבים לביתם היה התלמיד נושא את האלונטית לברו. תוספות].

ואף שמואל סבר הכי, דהא אמר רב יהודה אמר שמואל: **מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו.**

ורבי יוחנן קאמר כן, דהא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: **הלכה, מסתפג אדם באלונטית, ומביאה בידו לתוך ביתו.**

ותמהינן: וכי מי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבי יוחנן: **הלכה כסתם משנה.** והא תנן: **ונסתפג אפילו בעשר אלונטיות, לא יביאם בידו.** ומשנתנו בסתם נשנתה. ואיך פסק דלא כמתניתין?

ומשנינן: רבי יוחנן, **ההוא דינא דמתניתין, כשיטת בן חכינאי מתני לה.** ולא כסתם משנה.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: **האוליירין [בלנים] מביאין את בלרי [סדיני] הנשים, שהן מסתפגות בהן, לבי בני בית מרחץ] בשבת, דרך רשות הרבים בדרך לבישה. ובלבד שיתכסה בהן ראשן ורובן. דבלאו הכי לא הוי דרך מלבוש אלא דרך משוי.**

סכניתא [סודר גדול שעוטף את הראש ותלוי

וסיפא רבותא קא משמע לן, דאפילו הני עשרה דמסתפגין באלונטית אחת, ונפישו בהו מיא — כיון דרבים נינהו, לא יבואו לידי סחיטה, משום דמדכרי אהרדי.

תנו רבנן: מסתפג אדם באלונטית ומניחה בחלון הסמוכה לכותל המרחץ. ולא ימסרנה לאוליירין [בלנים]. מפני שחשודים הם על אותו דבר [על סחיטה בשבת].

רבי שמעון אומר: אפילו שמסתפג אדם באלונטית אחת, דנפישו בה מיא, הרי הוא מביאה בידו לתוך ביתו. ופליג אמתניתין, ולית ליה הך גזירה דסחיטה.

אמר ליה אביי לרב יוסף: הלכתא מאי? כתנא דמתניתין, או כרבי שמעון?

אמר ליה רב יוסף: הלכה כרבי שמעון, ומותר להביא את האלונטית בידו לביתו. דהא רבי שמעון קאמר הכי. והא רבי סבירא ליה נמי הכי. והא שמואל פסק כוותיהו. והא רבי יוחנן פסק כוותיהו. וקמפרש ואזיל.

רבי שמעון מתיר, כהא דאמרן.

ואף רבי מתיר, **כדתניא: אמר רבי: כשהיינו למדין תורה אצל רבי שמעון בתקוע, היינו מעלין שמן ואלונטית. מחצר לגג, ומנג לקרפף, כדי שלא להוציא מרשות היחיד אחת לחברתה [ורבי שמעון לטעמיה, דאמר "אחד גגות ואחד חצירות וקרפיפות, כולן רשות אחת הן לטלטל מזו לזו". ואפילו אם הן של בעלים הרבה]. עד שהיינו מגיעין אצל המעיין שהיינו רוחצין בו.**

ומסתמא לא היו מניחין את האלונטית במעיין, לפי שהוא מקום הפקר. אלא היו

בין הכתפים] — אמר רב אבין בר רב חסדא אמר רבי יוחנן: אם האדם יוצא בה בשבת, הרי הוא צריך לקשור את שני ראשיה זה בזה מלמטה. כדי שלא תפול מראשו. שאם תפול, ישאנה שלא בדרך מלבוש⁽¹⁾.

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: וצריך לקושרה למטה מהכתפיים.

אמר להו רבא לבני מחוזא: כי מעבריתו בשבת דרך רשות הרבים מאני [בגדים] לבני חילא שמוטל עליכם לשמשם, שרביבו בהו [שרבכו את שוליהם] למטה מהכתפיים. שלא יהיו מונחים על כתפכם, אלא יראו כמלבוש.

שנינו במתניתין: סכין וממשמשין.

תנו רבנן: סכין וממשמשין בבני מעיים בשבת, ובלבד שלא יעשה כן כדרך שהוא עושה בחול.

והוינן בה: היכי עביר?

רבי חמא בר חנינא אמר: קודם סך את בני המעיים בשמן, ואחר כך ממשמש בהן. שבכך הוה שינוי מדרך שהוא עושה בחול. שבחול נוהגים לממשמש ואחר כך לסוך.

ורבי יוחנן אמר: סך וממשמש בבת אחת. ודוקא בהכי חשיב שינוי.

שנינו במתניתין: אבל לא מתעמלין.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אסור לעמוד בקרקעיתה של דיומסת [שם

נהר שמימיו מלוחים] בשבת. מפני שהיא מעמלת [מחממת] את הגוף. והרי הוא מרפא את עצמו בכך. ואסור משום רפואה.

אמר רבי יהודה אמר רב: כל ימיה של דיומסת, שבהם היא מרפאת, אינן אלא עשרים ואחד יום בשנה. ו"עצרת" [חג השבועות] היא מן המנין של ימים אלו.

איבעיא להו: האם עצרת היא להאי גיסא, בתחלת עשרים ואחד יום אלו, או דעצרת היא להאי גיסא, לסוף עשרים ואחד יום?

ופשטינן: תא שמע, דאמר שמואל: כולוהו שקייני [משקי הרפואה], מדיבחה [מפסח] ועד עצרתא מעלו לרפואה. אלמא, עצרת לסוף עשרים ואחד יום היא. שאז מסתיים הזמן המועיל של כל שיקויי הרפואה.

ודחינן: דלמא התם, בכולוהו שקייני, מהני עד עצרת ותו לא, משום דכל כמה דקריר עלמא, מעלי טפי לרפואה. הלכך עד עצרת מהני ותו לא. אבל הכא, בקרקע דיומסת, הרי משובם הבלא דאית בה הוא דמרפאת. וכיון דחמים עלמא, טפי מעלי לרפואה. הלכך, אית לן למימר, דמעצרת ועד עשרים ואחד יום שאחריה, מהני. שאז העולם חם ביותר.

אמר רבי חלבו: חמרא ד"פרוזגיתא" [שם מדינה שיינה משובח], ומיא דנהר דיומסת, קיפחו את עשרת השבטים מישראל. שלפי שעסקו בתענוגות אלו, ולא עסקו בתורה, יצאו לתרבות רעה.

רבי אלעזר בן ערך איקלע לחתם [לפרווגייתא

1. ובתוספות נסתפקו בזה, אם הוא משום

דחיישינן דלמא יפריחנו הרוח, ואתי לאיתויי

ולדיומסת]. אימשיך בתרייהו דיין פרוגיתא ומי דיומסת, ואיעקר תלמודיה ממנו שכחו.

כי הדר מהתם, אתא וקם למיקרי כספרא. בעא למיקרא את הפסוק "החדש הזה לכם". וקרא "החדש היה לכם".

בעו רבנן רחמי עליה, והדר אליו תלמודיה.

והיינו דתנן: רבי נהוראי אומר: הוי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא [התורה] תבוא אחריו.

שאם תלמיד חכם אתה, אל תשב אלא במקום תלמידי חכמים. ואל תאמר: התלמידים יבואו אלי, ודי לי בכך. ולמה אהיה גולה?

שעל ידי שתשב במקום תורה, תלמידי החכמים חביריך, יקיימוה לתורה בידך.

ואל בינתך אל תשען. שלא תאמר, חכם גדול וזכרן אני. ואף כשאני עסוק במסכת זו לא תשתכח חברתה ממני. אלא סמוך על חביריך שיקיימוה בידך. וכשתשנה מסכת אחת, והם ישנו באותו זמן מסכת אחרת, תשמענה מהם. ותהא אף האחרת סדורה בפוך.

תנא: לא רבי נהוראי שמו, אלא רבי נחמיה שמו. ואמרי לה, רבי אלעזר בן ערך. ולמה נקרא שמו רבי נהוראי? — מפני שמנהיר עיני חכמים בחלכה.

שנינו במתניתין: אבל לא מתגררין.

תנו רבנן: אין גוררין את הגוף במגדרת בשבת.

רבי שמעון בן גמליאל אומר: אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה, הרי הוא גוררו במגדרת כדרכו, ואינו חושש.

רב שמואל בר רב יהודה, עבדא ליה אימיה מגדרתא דכספא, לגרר בה בשבת.

שנינו במתניתין: ואין יורדין לקורדימא.

והוינן בה: מאי טעמא?

ומשנינן: משום פיקא. שטיט של אותו נהר מחליק, ומתוך כך האדם הנכנס לשם נופל, ובגדיו נשורים במים. ויבוא לסחוט את בגדיו, ויעבור על איסור "מלבן"⁽²⁾.

שנינו במתניתין: ואין עושין אפיקטויזין.

אמר רבה בר רב חנה אמר רבי יוחנן: לא שנו דאסור, אלא באפיקטויזין שעל ידי סם. משום דדמי לרפואה, שאסורה משום שחיקת סממין. אבל להביא את עצמו להקאה ביד, על ידי שמכניסה לתוך גרונו, מותר. דבהכי לא מיחזי כרפואה⁽³⁾.

תניא: רבי נחמיה אומר: אף בחול אסור לעשות אפיקטויזין, ואפילו ביד. מפני הפסד אוכלין שבמעיו. שמתוך כך הוא שוב רעב, וחוזר ואוכל.

שנינו במתניתין: ואין מעצבין את הקטן.

ברשות הרבים. או שהוא משום דהוי בגד דק מאד. ואינו נראה כמלבוש אלא על ידי קשר.

3. רש"י. ולעיל פירש דלאו משום רפואה הוא דאסור. אלא משום מתקן גברא.

2. רש"י. והרמב"ם פירש, דאסור משום

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לפופי [לכורכו בכגדים ולקושרו בחגורה רחבה] לינוקא בשבת כדי שיתעצבו אבריו, שפיר דמי ומותר.

ומקשינן: והאנן תנן: אין מעצבין את הקטן. ואיך שרית ללפפו?

ומשנינן: התם במתניתין, איירי בחומרי [חוליות] השדרה. שאם נתפרקה אחת מהן, אסור לעצבה וולהחזירה למקומה, משום דמיהזי כבונה. ולאחר זמן איירי. אבל ביום לידתו, מותר. כדאיתא לעיל [קכט ב].

שנינו במתניתין: ואין מחזירין את השבר.

אמר רבי חנא בנגדתא [מעיר "בגדד"] אמר שמואל: הלכה מחזירין את השבר. מפני שאם ישנהנו עד לאחר השבת, יש בכך משום סכנת האבר [ריטב"א].

רבה בר בר חנה איקלע לפומבדיתא. לא על לפירקיה [לדרשה] דרב יהודה. שדריה רב יהודה לאדא דיילא [ה"דייל", הממונה בפירקא], ואמר ליה: זיל גרביה [טול בגדיו] לרבה בר בר חנה, עד שיבוא לפירקא.

אזיל אדא וגרביה לרבה בר בר חנה.

לבסוף אתא רבה בר בר חנה לפירקא, ואשכחיה לרב יהודה דקא דריש ואמר: אין מחזירין את השבר בשבת.

אמר ליה רבה בר בר חנה: הכי אמר רב חנא בנגדתא, אמר שמואל: הלכה מחזירין את השבר בשבת.

אמר ליה רב יהודה: הא רב חנא מדין הוא. והא שמואל מדין הוא. ואף על פי שהם ממקומנו, לא שמיע לי הכי משמם עד עתה.

ורק בזכותך שמענו עתה כן משמם. ואם כן, וכי לאו בדינא גרבתוך [ציויתי ליטול ממך את בגדיך] והכרחתיך לבוא הנה? והרי אילו לא באת, לא היינו זוכים לשמוע הא דאמרת משמייהו.

שנינו במתניתין: מי שנפרקה ידו ורגלו, לא יטרפם בצונן.

רב אויבא הוה יתיב קמיה דרב יוסף. שניא [נשתנתה] ליה ידיה וזזה ממקומה.

אמר ליה לרב יוסף: הכי מאי הוא לתקנה?

ואמר ליה: אסור.

והוסיף להראותו בעניני ריפוי שונים, ולשואלו על כל ענין וענין, הכי מאי?

ואמר ליה: אסור.

אדחכי, איתפח [נתרפאה] ידיה.

אמר ליה רב יוסף: מאי תיבעי לך בזה? והא תנן להדיא: מי שנפרקה ידו או רגלו, לא יטרפם בצונן. אבל רוחץ אותם כדרכו, ואם נתרפא נתרפא.

אמר ליה רב אויבא: וכי לא תנן עוד בהאי מתניתין, "אין מחזירין את השבר", ואפילו הכי אמר רב חנא בנגדתא אמר שמואל: הלכה מחזירין את השבר? אלמא, לית הלכתא כהאי מתניתין.

אמר ליה רב יוסף: כולחו דיני דמתניתין בחדא מחתא מחתינהו [באריגה אחת אתה אורגם]?

והא לאו הא בהא תליא. אלא היכא דאיתמר דאין הלכתא כמתניתין, אתמר. והיכא דלא